Cartiere și tradiții în fotbalul românesc

Astăzi vă prezentăm

MEHALA TIMIȘOARA

Ajuns în piața Gării de Nord a Timișoarei, venind din centrul orașului, îți mai continui drumul paralel cu calea ferată, cam 300 de metri. Urci scările unui pod care se înalță peste puzderia de linii și, o dată aflat sus, privirea îți aleargă, cît poate ea cuprinde, de-a lungul și de-a latul, peste mii de case de piatră, gemene prin înfățișare, fără caturi, cu ogrăzi largi din care doar unii copaci mai îndrăzneți încearcă să ajungă în înălțime turlele celor trei biserici. Zona centrală și cea mai întinsă a acestei părți a Timișoarei de azi, se cheamă Mehala. Un nume care multora dintre noi nu le spune cine știe ce. Pentru un timișorean însă, care iubește fotbalul, fie el vîrstnic sau tînăr, dar mai cu seamă pentru cel vîrstnic, Mehala înseamnă mult. Atît cît poate să însemne un nume ale cărui rezonanțe fac să vibreze corzile inimii, iar privirile să se încarce de mîndrie. Căci epoca de aur a fotbalului timișorean întinsă pe lungimea a două decenii, a cărei strălucire a fost făurită și mereu șlefuită de niște adevărați vrăjitori ai balonului, a avut izvoarele în acest cartier al orașului, Mehala.

SCURTĂ RECONSTITUIRE ISTORICĂ

Cu sute de ani în urmă, la circa 2 km de vechea cetate a Timișoarei, durată pe locul fostei colonii romane din epoca Daciei Traiane, Castrum Temensiense, au apărut primele așezări. După toate probabilitățile, aceasta s-a petrecut în perioada dominației turcești, cetatea Timișoarei devenind sediul beglerbeiului. Se pare că ocupanții turci au numit acea mică așezare de oameni, „mahalle", adică margine, mahala. Treptat, casele s-au înmulțit, devenind în scurtă vreme un adevărat sat. Cine știe cărui locuitor al său, mai mîndru din fire, nu i-a plăcut probabil să se știe la „mahala", schimbîndu-i numele în Mehala! Adoptat de oraș încă din anul 1910, Mehala este astăzi un cartier în plină dezvoltare, complet închegat cu centrul Timișoarei. Aceasta este de fapt fala cea nouă a locuitorilor de aici, pe care, acum, ei o adaugă la o alta mai veche, dăruită într-un chip admirabil de niște tineri, cărora de mici „le-a plăcut să bată băsica".

CHINEZUL

De aici și-a pornit drumul de glorie marea echipă timișoreană. De la o neînsemnată băsică de porc pe care un băiețel „de-a 4-a primară", pe nume Mișa, a furat-o din măcelăria tatălui său. Un alt băiețel, Emerich, îl aștepta după colț. Au suflat aer în pradă, au legat-o bine la gură și s-au oprit pe vastul maidan din apropiere. Joaca numai în doi nu li s-a părut de loc plictisitoare și poate așa ar fi continuat-o multă vreme. Numai că a fost de ajuns ca o singură pereche de ochi să le fi zărit hîrjoana și vestea s-a dus ca fulgerul. A doua zi după-amiază, Mișa și Emerich — vestiții Tänzer și Vogl de mai tîrziu — au fost luați cu asalt de alți tînci, atrași ca un magnet de joaca celor doi. Printre ei, frații Steiner, frații Frech, Rudi Wetzer, Holz, Pitea, Rafinski...

Uluitoarea îndemînare a acestor tineri în a ameți balonul în fel și chip, nu putea să nu fie remarcată. Au fost chemați la antrenamentele unei echipe modeste care ființa de mai multă vreme în cartier, dar „încorporați" în sînul ei — totuși — ca rezerve, din motive de... vîrstă. După cîțiva ani însă, cînd cu toții au devenit titulari, echipa aceea fără pretenții se transformase într-o formație fără rival. Schimbarea forței sale de joc avea să-i creeze o adevărată aureolă de invincibilitate, asemănătoare cu cea a legendarului Pavel Chinezul, comite de Timișoara între anii 1484—1494, român bănățean de o forță și o vitejie extraordinare, a cărui apariție pe cîmpul de luptă semăna întotdeauna în rîndurile dușmanului o spaimă de nedescris? Urmaș al unei rubedenii, fostă cneaz în Banat (de la „cneazul" se pare că i s-a tras și numele de Chinezul), Pavel a repurtat multe victorii strălucite asupra turcilor, dintre care cea mai minunată a fost aceea obținută pe CÎMPUL PÎINII. Ali beg, spune istoria, însoțit de zece pașale și 60 000 de oșteni, a năvălit în Transilvania și după prima ciocnire cu armata lui Ștefan Bathori-voevod, turcii dețineau un avantaj hotărîtor. Dar, cînd se bucurau mai aprins de izbîndă, de după colinele din jurul cîmpului de bătaie au apărut bănățenii lui Pavel, fulgerînd din săbii. Chinezul avea în fiecare mînă cîte un paloș greu, răsucindu-le în dreapta și în stînga, și culcînd năvălitorii cu o forță aproape supraomenească. Se zice că la sfîrșitul bătăliei, cînd parte din dușmani zăceau la pămînt, parte dăduseră bir cu fugiții, Pavel Chinezul a prins un ultim turc rămas în viață pe cîmp, pe care însă nu l-a mai căsăpit, ci l-a „jucat" ținîndu-l în dinți. Iată, așadar, originea numelui faimoasei echipe timișorene de fotbal Chinezul, care, începînd cam din anul 1921 și pînă prin 1930, avea să strălucească la fel ca acela care i-a împrumutat numele, aruncînd umbră asupra multor echipe ce se considerau pînă atunci puternice.

Faima jucătorilor Chinezului, purtată de-a lungul și de-a latul țării, a plantat sămînța mîndriei mai cu seamă în sufletele altor copii ai Mehalei, care — la rîndul lor — luaseră în stăpînire absolută maidanele din jurul caselor părintești. Pe imensul cîmp din inima cartierului se disputau simultan cîte 5—6 jocuri, și dacă la început terenurile păreau întrucîtva delimitate prin „așezările" echipelor, în cîteva minute întreaga suprafață de iarbă devenea un bun general, în timp ce echipele se amestecau și se desfăceau ca cioburile unui caleidoscop. Toate echipele se numeau „Chinezul", iar printre micii fotbaliști puteai constata cu surprindere mulți Wetzer, Vogl, Rafinschi, Bauer... Dar, dacă întîmplător a doua zi dimineața te aflai cumva în clasă cînd acești micuți erau strigați la catalog, le aflai numele adevărat: Deheleanu, Pülök, Covaci Nicolae, Sfera, Pavlovici, Cotormani, Beke. Această nouă generație a cartierului timișorean a admis de la început improvizația în ceea ce privește terenul de joc, dar nu și compromisurile în ceea ce privește mingea. Doreau cu aprindere un balon adevărat, cu cameră, așa ca al celor mari. Dar cine să li-l ofere? Exista o singură soluție: propunerea unuia dintre ei, al cărui tată era hamal în gara orașului, care aflase că se pot cîștiga ceva bani cu descărcatul lemnelor sau al cărbunilor. Astăzi, cînd, vizitînd un centru de copii, constatăm prezența a zeci de mingi pe terenul de antrenament, semnificația faptei puștilor din Mehala de acum 40 de ani este limpede ca apa de izvor. Păcat că acea minge, al cărei preț nu mai poate fi socotit în bani, de vreme ce se măsurase mai înainte în sudoarea cursă de pe frunți de copil, nu s-a păstrat pentru a fi așezată acum alături de tot ceea ce reamintește tradițiile valoroase ale fotbalului nostru.

RIPENSIA

În timp ce echipa Chinezul, oriunde evolua, arăta ca o floare în plină maturitate, Ripensia, de-abia îmbobocea. Alcătuită în cea mai mare parte din tineri sub 18 ani, fără experiență, ea conținea totuși atribute ce-i anunțau o rapidă dezvoltare. Primul mare examen l-a constituit întîlnirea cu așii de la Chinezul, petrecută în 1927 în cadrul campionatului Timișoarei și încheiată cu scorul de 2—2. Era un adevărat triumf. Vogl, stoperul Chinezului, impresionat de replica puștilor ripensiști, i-a înconjurat după aceea cu întreaga lui dragoste, acordîndu-le o adevărată grijă de părinte. Ochiul format al marelui jucător a sesizat foarte bine că acești tineri iuți ca argintul viu vor purta cu aceeași cinste renumele pe care echipa sa l-a făurit Mehalei. Emerich Vogl nu s-a înșelat. Treptat, mica Ripensie a crescut o dată cu vîrsta jucătorilor săi, ajungînd în numai 4 ani marea formație care, în perioada 1932-1939, avea să domine, alături de Venus București, campionatul primei divizii a României. Numele echipei vine de la provincia romană „Dacia Ripensis", situată pe meleagurile Banatului de azi.

Această a doua mare echipă bănățeană a devenit în scurtă vreme o adevărată selecționată a Timișoarei. La „mahălenții" Rudi Wetzer, Deheleanu, Sfera, Nicolae Covaci, Pavlovici, Cotormani, s-au adăugat reprezentanții altor cartiere ale orașului de pe malul Begăi, Rafinschi, Tabacu, Sepi, Zombori, Dobay, Bürger, Hocșari, Lakatoș, Hrehuș, Agner. În afara acestora, Ripensia a mai beneficiat de-a lungul evoluției ei și de alte stele de prima mînă, printre care Bindea, venit de la Cluj, Zemler, Schwartz, Marcu, Klimek. În decursul celor 8—9 ani de afirmare puternică a forței ripensiste, un jucător a mai plecat, un altul a venit. Fenomenul este comun tuturor echipelor de fotbal. Numai că manifestarea acestuia în cadrul echipei Ripensia a avut o particularitate: 90% din componenta „mahăleanță" a formației i-a rămas credincioasă în tot acest răstimp și tocmai datorită unui asemenea fapt, în decursul atîtor și atîtor întîlniri susținute, numele Deheleanu, Pavlovici, Cotormani, Covaci, Beke sînt mereu prezente. Elocvent în acest sens este faptul că marea Ripensie a rămas în amintirea tuturor celor ce au cunoscut-o, avînd alcătuirea: Zombori și apoi Pavlovici — Bürger, Agner sau Hocșari — Deheleanu, Rafinschi și apoi Cotormani, Lakatoș — Bindea, Beke, N. Covaci sau Ciolac, Schwartz, Dobay.

Cantitatea faptelor sportive ale acestor virtuoși ai fotbalului este de-a dreptul impresionantă și regret sincer că spațiul acestei pagini nu le poate cuprinde. Mă opresc totuși, foarte pe scurt, la trei momente, fiecare dintre ele avînd o anumită semnificație.

Primul se referă la partida cu echipa austriacă First Viena, neîntrecută în virtuozitate. După un meci magnific, în timpul căruia publicul își ieșise parcă din minți, scandînd încontinuu „Tempo Ripi", formația timișoreană și-a dovedit clasa, cîștigînd cu 4—2.

Al doilea, conține un episod cu un sfîrșit neașteptat, dar grăitor în ceea ce privește exigența cu care fotbaliștii de atunci erau reținuți în echipa națională. După un joc splendid, Ripensia a învins Unirea Tricolor cu 6—2, dar aceasta n-a fost suficient: a doua zi, portarul Zombori, fundașul dreapta Bürger și centrul înaintaș Ciolac erau scoși din echipa națională, care se pregătea în vederea unui meci, pe motiv că nu sînt în formă!

Al treilea moment are în vedere meciul Ripensia — F.C. Milano, disputat la 26 iunie 1938. S-a întîmplat ca timișorenii să joace cu adevărata lor forță doar... 4 minute. A fost de ajuns însă pentru a înscrie milanezilor 3 goluri, în minutele 33, 35 și 36. După aceea, poate pentru prima dată, ei au simțit nevoia de a lua măsuri mai multe pentru a închide drumul adversarilor către poarta lui Pavlovici. Ripensiștii s-au apărat cu măiestria lui... Inter de azi, iar rolul de armare a careului propriu l-a îndeplinit Dobay, cu aceeași dezinvoltură cu care o face astăzi excelentul Picchi. Victoria cu 3—0 a bucurat evident, dar cei mai lucizi dintre prietenii echipei au văzut în acest meci că marea Ripensie dă semne de oboseală. Într-adevăr, n-a mai trecut mult și, pe rînd, fiii Mehalei au pus ghetele în cui: Beke, Covaci, Cotormani, Deheleanu. La fel și ceilalți componenți ai echipei. O dată cu ei, Ripensia, acel „team" a cărei înaintare era numită de ziarele vremii „flasnetă" (introduci o monedă și cîntă) și-a pierdut întreaga forță. I-a rămas, în schimb, pentru totdeauna, strălucirea.

Echipa României înaintea meciului cu Iugoslavia (2–1) de la București (29 aprilie 1934). Din reprezentativa noastră fac parte timișorenii Vogl, Deheleanu, Cotormani, Moravet, Bindea, Covaci, Ciolac, Schwartz și Dobay

SOLITARUL

Dintre toți acești fotbaliști ai Mehalei de care am vorbit mai sus, unul n-a abandonat fotbalul, deși declinul Ripensiei, și poate și vîrsta, l-au îndemnat s-o tacă: Pavlovici, portarul. El a socotit că mai poate aduce servicii fotbalului timișorean, oferindu-și calitățile și prodigioasa experiență C.F.R.-ului, echipă care, fără să se ridice la valoarea celor două predecesoare ale sale, a reprezentat totuși mult timp cu succes orașul de pe malul Begăi în campionatul țării. Prelungindu-și activitatea pînă în anii de după război, Pavlovici a încercat, după propriile-i mărturisiri, să-și mențină prezent cartierul drag în fotbalul timișorean, împreună cu unicul reprezentant tînăr al Mehalei în aceeași echipă, extremul Bădeanțu.

...Aceasta a fost Mehala fotbalistică. O prezență de prim rang în trecutul fotbalului românesc. Incursiunea noastră în tradițiile ei sportive ne-a făcut însă să încercăm și o umbră de regret. În ultima vreme, Mehala parcă și-a oprit izvoarele marilor ei valori fotbalistice. Actualii săi jucători activează în echipe din campionatul regional, în majoritatea lor la Dinamo și Electrica. Există însă un semn, mic e adevărat, dar să nu uităm că fiecare primăvară este prevestită mereu de alți ghiocei. În loturile de copii și juniori ale C.F.R.-ului de azi se numără mulți copii ai Mehalei, printre care și fiul fostului internațional Bădeanțu. Se pare că o nouă generație valoroasă de mahălenți se ivește la orizonturile fotbalului românesc. Să-i nețezim cît mai bine drumul.

Nicolae SOARE